

KongoKing is niet de nieuwe film van Steven Spielberg, wel de naam van een interdisciplinair taalkundig en archeologisch onderzoeksproject over het Kongo-koninkrijk, gefinancierd door een startkrediet van de Europese Onderzoeksraad. Een gesprek met coördinator Koen Bostoën, professor Afrikaanse taalkunde, en Bernard Clist, archeoloog en momenteel als postdoc verbonden aan de UGent.

Auteur: Christine Bonheure | Fotograaf: Nic Vermeulen

KongoKing reconstrueert Kongo's verleden

UGent, ULB en KMMA slaan handen in elkaar

Tussen 15 juni en 15 september 2013 deed een team van archeologen van de UGent, de ULB en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika in Tervuren gecoördineerd door Bernard Clist archeologisch veldwerk in Beneden-Congo (Congo-Kinshasa). Daar bevonden zich verschillende provinciale hoofdsteden van het Kongo-koninkrijk,

één van de emblemen van Afrika's verleden. Koen Bostoën: "Dit koninkrijk is voor veel Afrikanen een heel belangrijk cultureel symbool. Dankzij zijn vroege handelsrelaties met Europa en zijn toegang tot het schrift, kennen we de geschiedenis van dit gebied vanaf 1500 beter dan die van de meeste andere delen in Afrika. Maar ondanks die

Van de 17^e eeuwse stenen kerk van Ngongo Mbata werden enkele resten opgegraven.

voorsprong weten we toch bitter weinig over de oorsprong en de vroege geschiedenis van het koninkrijk”. En laat dat nu precies het doel van het KongoKing-project zijn. Het interdisciplinair team wil een nieuw licht laten schijnen op de oorsprong, opkomst en ontwikkeling van het koninkrijk. “Dat doen we via een intense en innovatieve samenwerking tussen archeologen en historische linguïsten. Elk van hen speelt een sleutelrol in de reconstructie van de vroege geschiedenis van Afrika.”

Op zoek naar Kongo's oorsprong

Vorig jaar voerden de KongoKing-archeologen al een eerste onderzoek uit in Beneden-Congo en deze zomer breiden ze daar een vervolgonderzoek aan vast. Het veldwerk vond in hoofdzaak plaats op de sites van de voormalige provinciale hoofdsteden *Mbanza Nsundi* en *Mbanza Mbata*, en ook langs de Inkisi Rivier werd gezocht naar sporen die de oorsprong van het koninkrijk konden ophelderen. Koen Bostoën: “Toen de Portugezen in 1483 aan de monding van de Congostroom met Kongo in contact traden, ontmoetten ze een

koninkrijk dat ze als evenwaardig beschouwden aan Portugal. Van racisme was in de begindagen totaal geen sprake. Het koningshuis van Kongo kreeg zijn eigen wapenschild dat de Portugezen opnamen tussen die van Europese vorstenhuizen. Kongolezen werden meegenomen naar Portugal om er de taal te leren en werden er ondergedompeld in het katholiek geloof. Als gevolg daarvan kende Kongo een heel vroege christianisatie, althans haar elite.” De opgravingen in Mbanza Nsundi bewezen inderdaad dat de leidende klasse het christendom en andere Europese cultuurelementen omarmde als statussymbolen. Bernard Clist: “We vonden er resten van een prinskerkhof dat teruggaat tot de 17^e eeuw en mogelijk verder. We legden elf graven van notabelen bloot. Dat het mannen met aanzien en macht waren, konden we afleiden uit de manier waarop ze begraven waren en de objecten die we in de graftombes vonden, o.a. sabels, zwaarden en kruisbeelden. Bij de twee opgegraven vrouwen troffen we prachtige parels en glazen kettingen aan.” In Mbanza Mbata legden de opgravingen sporen van de vroegste katholieke missies bloot. Bernard Clist: “We groeven er de overblijfselen van een stenen kerk op die in de 17^e eeuw door Europese kapucijnen gebouwd werd. We botsten op een bronzen klok en op een quasi intact gebleven stenen sokkel die werd gebruikt als basis voor een opvallend groot kruis. Dit is de

Meer info: www.kongoking.org

oudste stenen kerk van Congo, een site met toeristisch potentieel.”

Katholieke interesse in het woord

“De kapucijnen deden in de 17^e eeuw niet alleen aan missionering in het gebied”, legt Koen Bostoën uit. “Zo liet de in 1652 vermoorde kapucijn Joris Van Gheel het manuscript van een Latijn-Spaans-Kikongo woordenboek na dat in het Vaticaan bewaard wordt. Het is het oudste woordenboek van een Bantoetaal. Ons team heeft dit manuscript volledig gedigitaliseerd. Samen met een Kikongocatechismus uit 1624 laat het ons toe om de evolutie van het Kikongo over vier eeuwen te bestuderen. Zulke oude geschreven bronnen zijn uniek voor een Afrikaanse taal van beneden de Sahara. Deze oude taalkundige gegevens leveren ons ook een schat aan historische en culturele informatie op. Doorheen de taal kunnen we bijvoorbeeld bestuderen hoe Kongolezen macht en religie concipieerden. Zo leverde de reconstructie van de etymologie van een koninklijke Kikongo-titel ons recent nieuwe inzichten op over de oorsprong van het prachtige Kongo-koninkrijk.”

Het prinskerkhof van Mbanza Nsundi wordt een toeristische troef.

Info ■

Vakgroep Talen en Culturen

■ Koen Bostoën (rechts)

Tel. 09 264 37 82

Koen.Bostoën@UGent.be

■ Bernard Clist (links)

Tel. 09 264 38 45

BernardOlivier.Clist@UGent.be